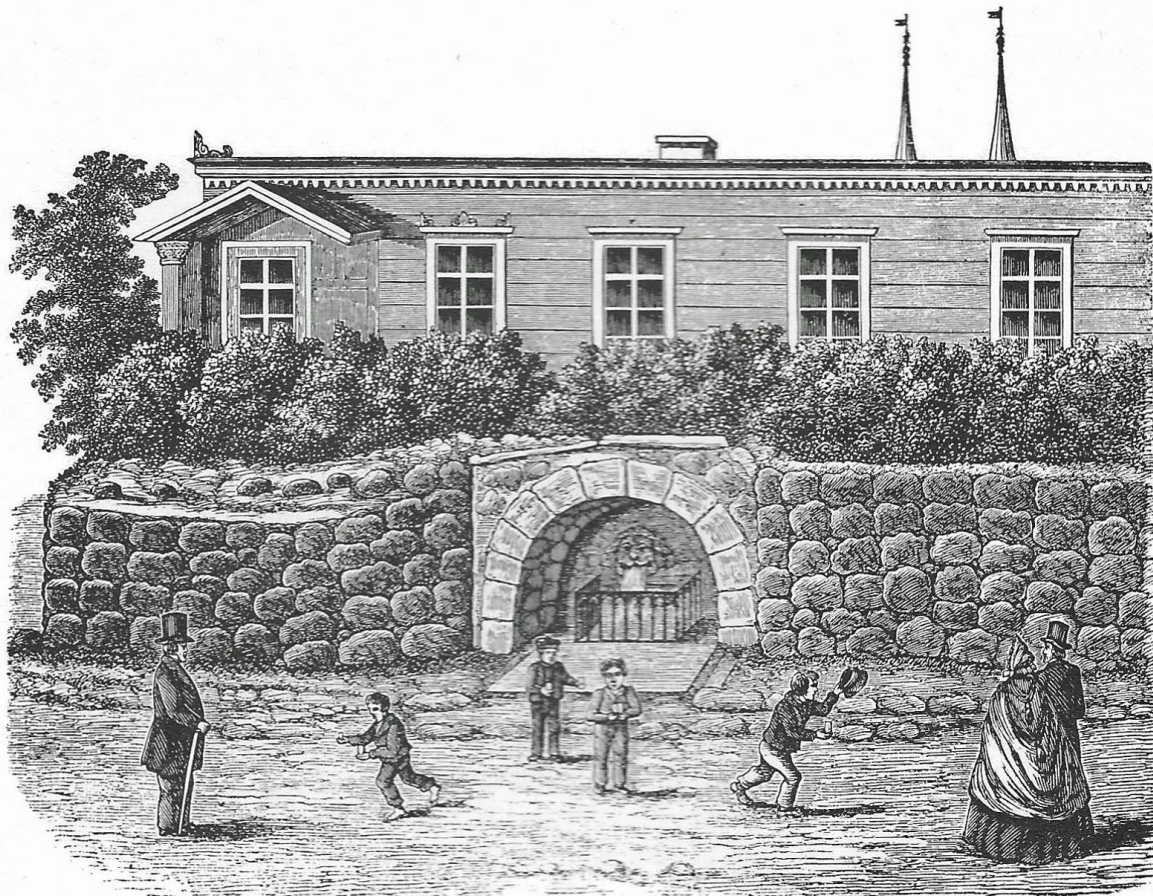

Lotte Fang

ROSKILDE SAGN

Maglekildevældet 1886

Roskildes tilblivelse

Roskildes navn har gennem tiden givet mange hovedbrud, når det skulle udfindes hvoraf det kom. Selvfølgelig dannedes der sig da et smukt tilblivelsessagn om denne, i middellalderen, en af Danmarks betydeligste byer: En dag kom en konge ved navn Roar ridende til et bjerg, på hvis skrænt der sprang den dejligste kilde, hegnet af vilde roser. I kildens friske væld slukkede manden og hans ros deres tørst, og manden så, at her, hvor det hellige vand, menneskets største gave, udvældede i så rigeligt mål, her på bjerget ved den prægtige fjord, var der godt at være. Og han lagde en by på bakken og gav den navn efter sig selv og kilden, hvoraf hans gode ros havde drukket - den dejlige rosernes kilde.

Allerede i Lejrekrøniken fra o. 1160 fortælles sagnet om kong Roar, som byens grundlægger, det lyder således: På den tid var der en stor by på Sjælland, hvor der nu kun er et øde bjerg, ved navn Høgebjerg, men dengang lå der en by, som kaldes Høgekøbing; da kong Ro nu så, at købmændene gav meget ud til vognleje fra skibene og derop til ad landevejen, bød han at flytte købstaden bort fra dette sted ned til havnepladsen dér hvor Isefjorden udstrækker sig, og her lod han huse lægge omkring en dejlig kilde. Der byggede Ro en anseelig by, som han gav et tvodelt navn, efter sig selv og efter kilden, idet han tog den ene del af navnet fra kilden, den anden fra sig selv og kaldte byen på dansk Roskilde, og med dette navn skal den kaldes i al evighed.

En anden udgave af samme sagn er nedfældet på rim i Rimkrøniken, hvor kong Roar selv fortæller:

Sjællandsfare gjorde jeg det til gavn,
jeg Høgekøbing flytte til Isefjord-havn,
fordi han lå der ej vel til mags,
at skibe der gods og sejle så stags,
jeg hanum Roskilde kalde lod,
af mig og kilden, der lå imod.

Om dette tilblivelsessagn er der diskuteret igennem årene. Man har været uenige om hvad Høgekøbing var for noget og hvis det var en by, hvor den så oprindelig har ligget. Næring til diskussionen giver ørnen eller høgen i Roskildes byvåben og det er også våbnet, som har fået middelalderens gejstlige til at tyde byens navn som: Fons rosarum - rosernes kilde, en smuk udledning af de tre roser, der i byvåbnet svømmer på strømmen. Det er en meget smuk og gejstlig tolkning: Rosen er et symbol på Jomfru Maria, da den er blomsternes dronning og Jomfru Maria er blomsternes blomst. Rosens røde farve var også symbolet på Kristi blod, som flød af kærlighed til menneskene. Denne smukke fortolkning har tiltalt N. F. S. Grundtvig, i Roskilderiim skriver han bl.a.:

Thi det vand gav den grøde,
udaf guddomsvældet kom.
Roes kilde! du er døbt,
Krist på korset dig har købt,
hedningnavnet klæder ilde,
Du er døbt til Rosenkilde.

Også Adam Oehlenschläger har beskæftiget sig med Roskildes tilblivelsessagn. I sin digtcyklus »Helge« gengiver han de 2 kongesønner - Roar og Helges fremtidsdrømme, hvor de sidder gemt i jordhulen på Vifils ø, mens kong Frodes mænd leder efter dem:

Roar: Jeg knejse vil med kronen
ved Lejrekilder
og holde ret i riget
og rejse staden.

Helge: Jeg sejler vore snekker
på søens vover;
og hævder Danmarks hæder
på alle have.

Roskilde Byvåben. Træsnit 1832

Tjørnehøj ved Sortesti

Lidt udenfor Roskilde ved Sortesti mod Boserup ligger en høj kaldet Tjørnehøj. I 1800-tallet fortalte man det i virkeligheden var Vifils ø, der nu som en høj lå i det lave engdrag, hvor der før havde været et sund.

Lejrekrønikens tilblivelsessagn er på flere punkter usandsynlig og forråder selv det er konstrueret for at give Roskilde en prægtig tilblivelse, men helt lader det sig heller ikke vifte bort som pure opspind for har Roar og Helge levet og regeret det danske rige? Er de historiske personer, eller er de blot eventyrskikkelser, som det er spændende at høre om? Er de andre navngivne medlemmer af Skjoldungeslægten også opdigtede?

Roar og Helge, deres far, hans drabsmand og de to brødres sønner, samt Roars sønnesøn er alle sagnskikkelser. Sagnene fortæller om hændelser, der er sket i tiden op til historisk tid o. 800 og stammer herved fra en tid, hvor skrivekunsten endnu ikke var nået til Norden. De er blevet fortalt fra mund til mund og underligt er det da ikke, at den eventuelle oprindelige historiske begivenhed er blevet omskrevet, udvidet eller overbroderet, alt som tiderne gik, indtil det i dag så at sige er umuligt at udskille den eventuelle oprindelige historiske kerne.

Skjoldungesagnene fortæller om begivenheder, som antagelig har fundet sted o. 450—600, den tid, som benævnes folkevandringstiden, hvor hele Europa var mere eller mindre i opløsning gennem flere folkeslags vandringer mod nye egne. I Danmark foregår der også en kamp om herredømmet over landet mellem flere antagelig beslægtede folk.

Hvis man nu fra disse sagn prøver at trække det frem, som menes at være historisk, bliver det en beretning om Halvdan den Høje, konge over danerne, som kæmper mod Hadbarderne om magten i landet. Han fældes af deres konge, Frode, der igen dræbes

af Halvdans to sønner, Roar og Helge, som bliver konger. Denne beretning kan måske afspejle hvorledes det lykkedes for danerne at blive herre i Danmark. Skjoldungerne regerer nu riget, men indre strid opstår mellem Roar og Rolf Krake, Helges søn. Den resulterer i, at Rolf dræber Roars søn. Rolf Krake efterfølger Roar som konge, men dræbes i sin kongsgård i Lejre. Roars sønnesøn, Harald Hildetand, bliver derefter konge, og savnet siger, han samlede det danske rige fra Skåne til Jylland. Dette kan godt være historisk korrekt, men en splittelse af riget kommer atter kort efter at Harald Hildetand falder i slaget ved Braavalla, som arkæologiske udgravninger daterer til o. 600.

Nedskrivningen af skjoldungesagnene sker første gang o. 700, hvor de dukker op i de angelsaksiske heltekvad Widrik og Bjoulw. O. 1200 omtales sagnene i de islandske sagaer, hos Saxo og senere hos flere andre.

Heltene fra Skjoldungesagnene er historiske personer, men den del af sagnet, som fortæller om, hvorledes Frode indebrændte med sine mænd, samt at det er Roar, som har grundlagt Roskilde, synes at stamme fra middelalderen.

Roar og Helge på Stændertorvet